

Natura 2000 gebied 25 – Drentsche Aa-gebied

CONCEPT GEBIEDENDOCUMENT

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Beekdalen
Status:	Habitatrichtlijn
Site code:	NL9801009
Beschermd natuurmonument:	-
Beheerder:	Staatsbosbeheer, Defensie, Drentse Landschap
Provincie:	Groningen, Drenthe
Gemeente:	Aa en Hunze, Tynaarlo
Oppervlakte:	3.966 ha

Gebiedsbeschrijving

Het Drentsche Aa-gebied omvat een redelijk compleet laaglandbeken systeem van oorspronggebieden, bovenlopen, middenlopen en benedenlopen. Door wisselende reliëfs en bodemtypen zijn vele voor beekdalen karakteristieke natuurlijke gradiënten tussen landschaps- en vegetatietypen aanwezig.

De meanderende Drentsche Aa loopt door oud Drents cultuurlandschap met madelanden (graslanden), bosjes, houtwallen, essen (akkers), heide, jeneverbesstruwelen, hunebedden, esdorpen en landgoederen. Door het gebied lopen een groot aantal beken en beekjes.

In het gebied komen, naast de madelanden van de Drentsche Aa, ook heideterreinen voor. Het Ballooërveld is een uitgestrekt heidegebied met enig naaldbos en archeologische elementen (grafheuvels, *celtic fields*, hessenwegen). De Gasterse Duinen is een heuvelachtig gebied met stuifzand, heide, gagelstruwelen en bos. Kampsheide omvat droge en vochtige heide, jeneverbesstruwelen, ven, naald- en loofbos, alsmede grafheuvels en *celtic fields*. De Vijftig Bunder is een heidegebied in het noorden, op de overgang van het stroomdal van de Drentsche Aa.

Begrenzing

PM

Natura 2000 database

Habitattypen

Code	Habitatype
H2310	Stuifzandheiden met struikhei
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
H2330	Zandverstuivingen
H4010	Vochtige heiden
H5130	Jeneverbesstruwelen
H6230	Heischrale graslanden
H6410	Blauwgraslanden
H9160	Eiken-haagbeukenbossen
H9190	Oude eikenbossen
H91E0	Vochtige alluviale bossen

Habitatrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
H1099	Rivierprik
H1134	Bittervoorn
H1145	Grote modderkruiper
H1149	Kleine modderkruiper
H1166	Kamsalamander

Voorstel voor het toevoegen aan de database:

H3160	Zure vennen ^{1a}
H3260	Riveren en beken met waterplanten ¹
H4030	Droge heiden ¹
H7110	Actief hoogveen ^{1a}
H7140	Overgangs- en trilvenen ¹
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen ¹
H91D0	Hoogveenbossen ¹
H1163	Rivierdonderpad ³

Voorstel voor het verwijderen uit de database:

H3130	Zwakgebufferde vennen ¹⁴
-------	-------------------------------------

Kernopgaven

- 5.02 **Herstel beeklopen:** Herstel beeklopen met natuurlijke morfologie, dynamiek en waterkwaliteit, op landschapsschaal, o.a. t.b.v. gaffellibel H1037, beekprik H1096, rivierprik H1099, rivierdonderpad H1163 met name: *Drentsche Aa, Swalm, Dinkel en Roer*.
- 5.03 **Kalkmoerassen en trilvenen:** Herstel kwaliteit en uitbreiding areaal van kalkmoerassen H7230 en overgangs- en trilvenen (*trilvenen*) H7140_A, in mozaïek met schraalgraslanden.
- 5.06 **Beekdalflanken:** Ontwikkelen van kleinschalige mozaïeken van heischrale graslanden *H6230 en blauwgraslanden H6410 met andere beekdalgraslanden en met vochtige heiden (*hogere zandgronden*) H4010_A op de beekdalflank t.b.v. herpetofauna en insecten.
- 5.07 **Vochtige alluviale bossen:** Herstel kwaliteit en vergroting areaal vochtige alluviale bossen (*essen-iepenbossen*) *H91E0_B en (*beekbegeleidende bossen*) *H91E0_C en behoud leefgebied zeggekorfslak H1016.
- 6.05 **Natte heiden:** Kwaliteitsverbetering en vergroting oppervlakte vochtige heiden H4010 en pioniervegetaties met snavelbiezen H7150 en actieve hoogvenen (*heideveentjes*) *H7110_B.
- 6.08 **Structuurrijke droge heiden:** Vergroting areaal stuifzandheiden met struikhei H2310, binnenlandse kraaiheibegroeiingen H2320, droge heiden H4030 en zandverstuivingen H2330 én verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos, mede t.b.v. vogelsoorten als duinpieper A255, korhoen A107, nachtzwaluw A224, draaihals A233 en tapuit A277.
- 6.13 **Oude eikenbossen:** Behoud areaal oude eikenbossen (H9190, m.n. strubbebossen) en verbeteren kwaliteit, ook als habitat voor vliegend hert H1083.

Instandhoudingsdoelen**Algemene doelen**

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.

Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitattypen

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype stuifzandheiden met struikheide is op sommige locaties van goede kwaliteit. Een deel van het habitatype is echter vergrast. Meer openheid is vooral van belang voor de fauna.

H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype binnenlandse kraaiheidebegroeiingen is landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. De oppervlakte neemt in het gebied toe door natuurlijke successie (o.a. in Kampsheide), maar verbetering van de kwaliteit is noodzakelijk omdat het habitatype binnenlandse kraaiheidebegroeiingen door veroudering soortenarmer wordt.

H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting De afwisseling van (kleine) stuifzanden en stuifzandheiden met struikheide is voor een groot aantal dieren belangrijk en komt onder meer voor bij Zeegse en Gasterse duinen. Verbetering kwaliteit van het habitatype zandverstuivingen wordt nagestreefd omdat momenteel de jonge stadia nauwelijks voorkomen.

H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zure vennen komt voor op meerdere locaties, waarvan sommigen een goede kwaliteit kennen. Zo zijn enkele vennen aanwezig met de soort slangewortel. Een aantal vennen biedt goede mogelijkheden voor herstel door bij bestrijding van verdroging en eutrofiëring.

H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitriche-Batrachion*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A).

Toelichting Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A) komt onder meer voor in het Andersche Diepje en bij Oude Molen (op verschillende plaatsen). Het habitatype komt voor in beken en kleine slenken. Door natuurontwikkeling breidt het type zich plaatselijk uit, elders zijn goede mogelijkheden voor herstel, met name in de bovenlopen.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt in enkele deelgebieden, meestal in een matige vorm voor. Verbetering kwaliteit en uitbreiding

oppervlakte is mogelijk en wordt nagestreefd omdat met het landelijke doel verbetering kwaliteit wordt nagestreefd.

H4030 Droge Europese heide

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit

Toelichting Plaatselijk komt het habitatype droge heiden in mozaiek met begroeiingen van het habitatype H4010 vochtige heide voor.

H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Voor duurzaam behoud van het habitatype jeneverbesstruwelen zijn nieuwe vestigingen van jeneverbessen vereist. De belangrijkste groeiplaats van het habitatype jeneverbesstruwelen is de Kampsheide. Verbetering van kwaliteit treedt op door verjonging van Jeneverbes.

H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype heischrale graslanden verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Herstel is op meerdere plaatsen mogelijk op de overgang van zandgrond naar beekdal. In het gebied komt het habitatype nu met een klein oppervlakte en een matig ontwikkelde kwaliteit voor. Bij herstel zal het gebied een zeer grote bijdrage gaan leveren aan het landelijk doel.

H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caerulea*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype blauwgraslanden verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Het habitatype komt voor op potklei, keileem en op de overgang van zandgrond naar veen. Het habitatype blauwgraslanden komt op meerdere plekken in een matige vorm voor en is op één plaats goed ontwikkeld. Herstel is in dit gebied op meerdere plaatsen goed mogelijk. Het gebied kan dan een zeer grote bijdrage leveren aan het landelijk doel. De aanwezigheid van klein glikkruid in begroeiingen van dit habitatype is bijzonder.

H7110 *Actief hoogveen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).

Toelichting Het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt onder andere goed ontwikkeld voor in een pingoruine op het Balloërveld en Siepelveen. Op andere locaties komt het habitatype, met name andere locaties op het Balloërveld, matig ontwikkeld voor.

H7140 Overgangs- en trilveen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Zowel het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) als overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (subtype B) komen in het gebied voor. Beide subtypen verkeren landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Op sommige locaties komen goed ontwikkelde voorbeelden voor met onder andere draadzegge en paardehaarzegge. Het gebied levert een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) en door de sterke toestroming van grondwater is dit gebied één van de meest kansrijke gebieden voor verder herstel van begroeiingen van dit habitatype. Door de grote variatie in grondwaterkwaliteit kunnen boven-, midden- en benedenloop elk een specifieke kwaliteit leveren voor dit subtype.

- H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt voor op plagplekken in habitatype H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A), maar zal voor een groot deel weer omvormen tot dit habitatype. Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden. Het habitatype komt in de natuurlijke vorm voor in slenken en stroeten.
- H9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het *Carpinion-betuli***
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A).
 Toelichting Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A) verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Het type komt op kleine schaal voor op bodems waarin potklei en/of keileem voor een slecht waterdoorlatende laag zorgen, zoals in het Gastersche Holt en het Geelbroek (bosje Bloemendaal) en zijn deels matig en deels goed ontwikkeld. Bijzondere soorten zijn onder meer heelkruid en gulden boterbloem. Begroeiingen van dit habitatype kunnen hier verbeterd worden in kwaliteit. Het type is dermate versnipperd, dat ten behoeve van duurzame instandhouding uitbreiding (in mozaïek met habitatype H91E0 vochtige alluviale bossen) noodzakelijk is.
- H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur***
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype oude eikenbossen is over een relatief grote oppervlakte aanwezig in de vorm van strubbenbossen (o.a. Anloerstrubben, deel van Kniphorsterbos, De Vijftig Bunder, omgeving Amen). Het gebied levert een zeer grote bijdrage voor dit habitatype.
- H91D0 *Veenbossen**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype hoogveenbossen komt voor in slenken, stroeten en bovenlopen. Er zijn goede mogelijkheden voor uitbreiding en verbetering kwaliteit. Landelijk wordt uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit nagestreefd.
- H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C).
 Toelichting Het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) komt deels in goede en deels in matige kwaliteit en versnipperd voor, onder meer in de middenloop (o.a. de Burgvollen). Er zijn goede mogelijkheden voor uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit, met name in het deelgebied Geelbroek.
- Soorten**
- H1099 Rivierprik**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting Dit gebied betreft één van de twee rivieren waar een paaipopulatie bekend is. De paaipopulatie in de Drentsche Aa zal duurzamer worden door het elders verbeteren van de trekroute. In het gebied zelf zijn geen maatregelen nodig.
- H1134 Bittervoorn**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie. Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van habitatype H3260 beken en waterplanten, *waterranonkels* (subtype A) is toegestaan.
 Toelichting De bittervoorn is bekend van plaatsen waar veel zwanenmossels voorkomen.

H1145 Grote modderkruiper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
 Toelichting Mogelijk bevindt zich in de Drentsche Aa een belangrijke populatie van de grote modderkruiper, maar de verspreiding binnen Drenthe is onvoldoende bekend.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
 Toelichting De kleine modderkruiper is niet zeldzaam in Drenthe. Van de Drentsche Aa zijn relatief veel waarnemingen bekend.

H1163 Rivierdonderpad

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
 Toelichting Voor zover bekend komt de rivierdonderpad in de provincie Drenthe alleen in de Drentsche Aa voor (o.a. in het Gasterensche Diep). De soort verkeert landelijk gezien in een matig ongunstige staat van instandhouding en staat sterk onder druk in beekdalen. Herstel van de soort in beekdalen moet zich met name richten op uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied.

H1166 Kamsalamander

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting In Noord-Drenthe komt de kamsalamander – ook historisch – slechts lokaal voor in kleine populaties. Het smalle beekdal van de Drentsche Aa is geen optimaal leefgebied. Het meest geschikte leefgebied wordt gevormd door poelen en voedselrijke vennen op de overgang van heide naar het beekdal. Dit betekent dat de soort vooral voorkomt op de grens van het gebied. In een bufferzone rondom het gebied dient extra aandacht te worden besteed aan deze soort. Voor een duurzaam behoud van deze kwetsbare populatie is een goede samenhang met de nabij gelegen vindplaatsen van essentieel belang. Verbetering van de kwaliteit omvat tevens verbetering verbinding met belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000 gebied.

Complementaire doelen**Broedvogels****A153 Watersnip**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.
 Toelichting Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 100. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie. Het gebied is één van de weinige graslandgebieden in Nederland waar de soort het relatief goed doet.

A275 Paapje

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
 Toelichting Na de vershraling ten gevolge van natuurontwikkeling is het paapje in het gebied gekomen. Bij verdere vegetatieontwikkeling is de soort weer in aantal afgenomen, 80-jaren maximaal 30 paren en in 1998 nog 17 paren en 5 paren in 2003. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A338 Grauwe klauwier

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
 Toelichting In de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 4-10. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie

nodig. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Synopsis

<i>Habitattypen</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling oppervlakte</i>	<i>Doelstelling kwaliteit</i>
H2310 Stui fzandheiden met struikhei	--	+	>	>
H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	+	=	>
H2330 Zandverstuivingen	--	+	=	>
H3160 Zure vennen	-	+	=	>
H3260_A Beken en rivieren met waterplanten (<i>waterranonkels</i>)	-	+	>	>
H4010_A Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)	-	+	>	>
H4030 Droge heiden	--	+	=	=
H5130 Jeneverbesstruwelen	-	+	=	>
H6230 Heischrale graslanden	--	+	>	>
H6410 Blauwgraslanden	--	+	>	>
H7110_B Actieve hoogvenen (<i>heideveentjes</i>)	--	+	=	>
H7140_A Overgangs- en trilvenen (<i>trilvenen</i>)	--	++	>	>
H7140_B Overgangs- en trilvenen (<i>veenmosrietlanden</i>)	-	+	>	>
H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	+	=	=
H9160_A Eiken-haagbeukenbossen (<i>hogere zandgronden</i>)	--	+	>	>
H9190 Oude eikenbossen	-	++	=	=
H91D0 Hoogveenbossen	-	+	>	>
H91E0_C Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)	-	+	>	>

<i>Soorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
H1099 Rivierprik	-	++	=	>
H1134 Bittervoorn	-	+	= (<)	=
H1145 Grote modderkruiper	-	+	=	=
H1149 Kleine modderkruiper	+	+	=	=
H1163 Rivierdonderpad	-	+	>	=
H1166 Kamsalamander	-	-	>	>

^{1a} Herstel van een technische fout in database 2004.

¹ Op basis van recente informatie blijkt het habitatype thans voor te komen binnen de (huidige) begrenzing van het Natura 2000 gebied.

³ Op basis van recente informatie blijkt de soort thans voor te komen binnen de (huidige) begrenzing van het Natura 2000 gebied.

¹⁴ Herstel van een technische fout in database 2004.